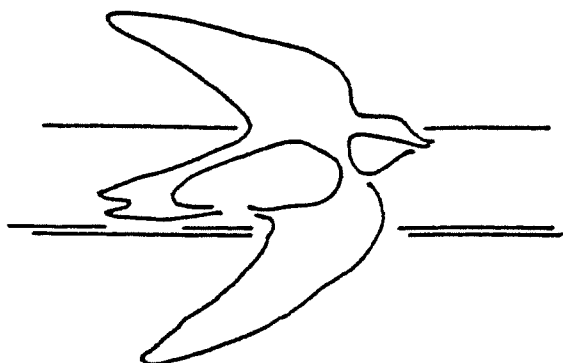

«HET BRUUIJSEL»

VOGELWACHT   UDEN   E.O.

VOGELWACHT UDEN E.O.

Voorzitter : P. van der Voort
Dorshout 2, Uden
Tel. 04132-63292

Secretaris : J.W. Hermans
Broekmorgen 28, Uden
Tel. 04132-69804

Penningmeester : B. Gevers
Hoornstraat 6, Uden
Tel. 04132-60613

Bestuursleden : W. Janssen, J. van Bergen

Bank : Rabobank Uden rek.nr.: 15.49.30.989
gironummer bank: 1096522

"HET BRUUIJSEL"

Een orgaan van Vogelwacht Uden e.o.

Redactie : M. Hoefnagels, J.W. Hermans, P. Noy,
P. v.d. Acker, J. Hermans, Y. Gevers

Tekeningen : W. Janssen

Typewerk : P. v.d. Acker, Y. Gevers, P. Noy

NUMMER 3, 1991

We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt, voordat we daar schriftelijk toestemming voor hebben gegeven.

Inhoud

Mededelingen Redactie	Margreet Hoefnagels	3
Mededelingen Bestuur	Jan-Willem Hermans	5
Hartelijk bedankt !!	Stg. De Groenhoeve	7
Introductie Schiermonnikoog	Jan-Willem Hermans	8
In gesprek met ... Wim Hoefs	Peter Noy	10
Vakantie Neusiedlersee	Jan Verhoeven/ Henk v.d. Acker	12
Jaarverslag taakgroep Nestkasten	Harry Claassen	14
Fenologie 1991	Jan Verhoeven	15
Open dag Groenhoeve 1991	Lilian Beniers	16
Verslag taakgroep Stootvogels	Werkgr. Stootvogels	17
Zamboozy Safari Zimbabwe	John Hermans	18
Vogel onder de loep ... de Oeverloper	John Hermans	21
Inventarisatie/bijzondere waarnemingen	Peter Wienbelt	22
Een weekje "Zwin"	Margreet Hoefnagels	23
Jaarverslag V.L.U. 1990-1991	Peter Noy	26
Op stap ... Hemelrijk	Pedro v.d. Acker	29
Jaarverslag taakgroep Oeverzwaluwen	Jan-Willem Hermans	30

Mededelingen Redactie

Weer allemaal zonder kleerscheuren teruggekeerd op de basis? En nog wat beleefd ook? Laten we het hopen. Aan onze brievenbus te zien is er een bijna massale kijker - staking geweest! Jammer, want wij houden van sterke verhalen. Al onze hoop is gevestigd op de herfstexcursie naar Schiermonnikoog. We stellen voor stiekem een cassette recorder mee te nemen om opnamen te maken aan de borreltafel voor het avondeten... Wedden dat ons blad dan driedubbeldik wordt... Jan - Willem heeft alvast wat informatie verzameld over het eiland. Niet alleen om het animo op te peppen, maar ook om vast allerlei trainingsschema's op te zetten: om 6 uur opstaan, sprinten op de fiets en sprinten naar de bar, om er maar enkele te noemen. Het lijkt of we nu al een jaar afsluiten. De taakgroepen: nestkasten, stootvogels, oeverzwaluwen en V.L.U. hebben hun jaarverslag al gemaakt. Bovendien heeft Jan Verhoeven weer gezorgd voor een mooie fenologielijst. En dat heeft hij echt niet in zijn vakantie gedaan, want we kregen van hem ook een vakantieverslag uit Neusiedlersee. Bedankt Jan!

John Hermans is gaan kijken of het wel allemaal klopte met die vogeltrekroutes. Hij is ervoor naar Zimbabwe gegaan! Zelf vond ik het Zwin ver genoeg. Dat er trek was kon ik aan de overvloedige middagmalen wel merken! Lilian Beniers heeft een verslag, nog vers van de pers, van de open dag op de Groenhoeve.

Onze vaste schrijvers hebben ook niet stilgezeten. Jan-Willem Hermans vertelt ons wat het bestuur op zijn lever heeft. Pedro van den Acker komt altijd zo weinig mensen tegen op het Hemelrijk. Er is heus meer te doen dan surfen en blauwbekken. John sluit daarbij aan én bij de herfstexcursie door de oeverloper onder de loep te nemen. Bekijk hem goed want het is een van de vogeltjes die de mens tot wanhoop kunnen brengen, zoveel soortgenoten heeft hij!

Peter Wienbelt geeft de stand van zaken weer wat betreft de inventarisatie en de bijzondere waarnemingen.

Een goed waarnemer zal ontdekken dat dit keer niet Gina Hermans in gesprek was met Wim Hoefs maar Peter Noy. Gina heeft te kennen gegeven er mee te willen stoppen omdat ze andere besognes heeft. Bedankt voor de bijdragen, Gina. Datzelfde zeggen we tegen Stephanie Gevers. Haar werk werd nooit genoemd maar ze heeft een aantal jaren gezorgd dat onze verhalen keurig getypt werden. Als je de hanepoten van sommige vogelwachters ziet, besef je wat een klus dat is geweest om er wat leesbaars van te maken. Sukkes met je studie Stephanie, we hopen dat je ons blad nog wel blijft lezen! Een goed verstander heeft hopelijk maar een half woord nodig... We zoeken iemand die het werk van Stephanie wil overnemen. Je hoeft het niet alleen te doen, Yolanda Gevers doet ook een gedeelte. Verder hebben we nog grote behoefte aan tekentalent, want Wim Janssen wil ook graag assistentie. Bovendien komt ook hij krap in de tijd te zitten. Wie, o wie helpt ons uit de nood? In het vorige Bruujsel vroegen wij Peter van de Braak ons te schrijven wanneer er een jongen of een meisje "uitgebruurd" was. En inderdaad, middels het hier geplaatste geboortekaartje, maken Peter en Suzanne bekend dat ze de gelukkige ouders zijn geworden van hun zoon Marijn.

Namens alle redactieleden, van harte proficiat!!

Margreet Hoefnagels.

Op 30 juli 1991 ben ik geboren

Marijn
Petrus

Dit melden mijn dolgelukkige ouders

Marijn

*Peter en Suzanne van de Braak-Merkx
Horgetouw 24, 5404 MB Uden
04132 - 53586*

*Mijn peter en meter zijn
John en Marianne*

*Wij vinden het gezellig als u komt kijken,
maar belt u ons eerst even!*

Mededelingen Bestuur

Jongerencampagne

Vogelbescherming start dit najaar een speciale campagne, gericht op jongeren, waarin de relatie tussen vogels en milieu centraal staat. Er zijn inmiddels kontakten gelegd met de Nederlandse Onderwijs Televisie

(N.O.T.) en "Telekids" van RTL-4 die dit jaar uitvoerig aandacht schenken aan vogels en milieu. Vogelbescherming zal de televisieprogramma's omlijsten met lesbrieven. Tevens komt

er, in een grote oplage, een themanummer uit van het jeugdtijdschrift 't Vogelaartje wat vanaf dat nummer in een nieuw jasje gestoken wordt en "Vrije Vogels" gaat heten.

De beste methode om de jeugd iets goed uit te leggen over vogels en het milieu is het er op uitgaan in de eigen omgeving. Vandaar dat Vogelbescherming een beroep op de vogelwerkgroepen heeft gedaan om de jeugd één dag en wel op zaterdag 19 oktober a.s. de gelegenheid te bieden om een echte vogelexcursie mee te maken. Vogelwacht Uden heeft haar deelname hierin toegezegd. Jan-Willem zal hiertoe een aantal gidsen persoonlijk benaderen. Uiteraard is iedereen die dag van harte welkom.

Paardenwedstrijd Maashorst

Vele leden hebben zich geërgerd aan de paardenwedstrijd, welke enige tijd geleden midden in het Maashorstpark georganiseerd werd. Vogelwacht Uden heeft gemeend middels onderstaande brief de beheerder van het park, Staatsbosbeheer, op dit voorval te attenderen en tevens om opheldering te vragen.

Staatsbosbeheer

T.a.v. de heer K. van der Laan

"Hierbij willen wij reageren op het organiseren van een paardenwedstrijd, d.d. 30 juni jl., in het natuurgebied 'De Maashorst'. Wij waren hoogst verbaasd op zijn zachts uitgedrukt, dat in een omheind stiltegebied deze wedstrijd moest plaatsvinden. Naar onze mening horen zulke evenementen, waarop massaal mensen en materieel naar toekomen, niet in 'De Maashorst' thuis.

Wij hopen en nemen aan dat dit een éénmalige gebeurtenis is en dat e.e.a. in de toekomst niet meer zal plaatsvinden.

U begrijpt dat zo'n dergelijk evenement niet bevorderlijk is voor het welzijn van de vele vogels in 'De Maashorst', vandaar dat wij onze ongerustheid middels dit schrijven kenbaar maken. Gaarne vernemen wij uw reactie indeze. In afwachting van uw antwoord, verblijven wij,"

met vriendelijke groeten,
Vogelwacht Uden e.o.

Feestavond Vogelwacht Uden

9 november

Het is er nog steeds niet van
gekomen.
De feestavond van de Vogelwacht zal
echter wel plaatsvinden en wel op

9 november aanstaande.

Als lokatie hebben we ditmaal voor
onze eigen Groenhoeve gekozen, zodat
het weer ditmaal géén roet in het
eten kan gooien. Tevens kunnen die
avond de foto's en dia's van de
herfstexcursie naar Schiermonnikoog
bekeken worden. We zullen het een en
ander nog nader vernemen.
Noteer nu alvast deze datum!!

Jan-Willem Hermans

De Groenhoeve

INFORMATIE VAN: IVN. KINDERBOERDERIJ EN VOGELWACHT

HARTELIJK BEDANKT!!

Zoals uit de kop van dit berichtje al blijkt, wil het bestuur van de Stichting De Groenhoeve Uden hierbij haar welgemeende dank overbrengen aan allen, die in het afgelopen jaar, opnieuw de moed en het enthousiasme hebben opgebracht om zich, op welke wijze dan ook, voor de instandhouding van het gebouw in te zetten.

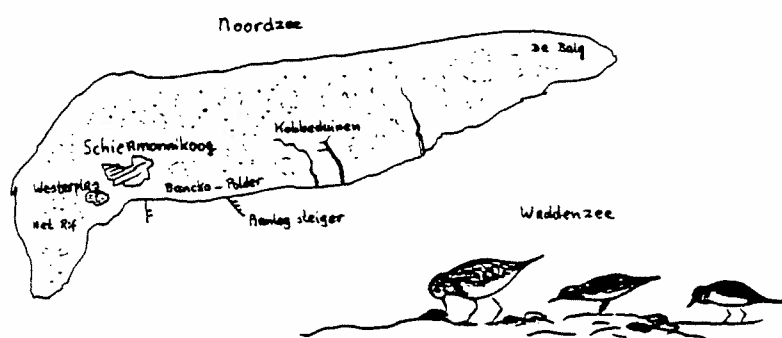
Zonder iemand tekort te doen, denken we daarbij vooral ook aan diegenen, die met grote ijver alle voorkomende reparatiewerkzaamheden uitvoeren en aan de "schoonmaakgroep" die er voor zorgt dat regelmatig, zowel binnen als buiten, alles keurig wordt gezeemd, gesopt en geschrobt.

Zonder deze voortdurende vrijwillige inzet zou het vast niet mogelijk zijn ons onderkomen in goede staat te houden. Dus: heel veel dank!! Wij hopen en vertrouwen erop ook in de toekomst daarvoor een beroep te mogen doen op deze medewerk(st)ers.

Vanzelfsprekend zijn "nieuwe" krachten van harte welkom!

Bestuur Stichting
DE GROENHOEVE - UDEN

Introductie Schiermonnikoog

Van 12 t/m 15 oktober aanstaande zal het weer gebeuren. Onze jaarlijkse gang naar één van de waddeneilanden. Dit jaar hebben we een zeer mooie keuze gemaakt en wel Schiermonnikoog. Om degenen die meegaan alvast enig wegwijs en informatie te verschaffen volgt hieronder een beschrijving. Voor degenen die niet mee (kunnen) gaan, leze wat men mist.

We bereiken Schiermonnikoog via de bootverbinding van Lauwersoog (bij het Lauwersmeer) naar de aanlegsteiger van Schiermonnikoog. Daarna is het nog een stevig eind fietsen om bij Jeugdherberg Rijsbergen te komen.

Schiermonnikoog - het meest noordelijke en kleinste bewoonde waddeneiland van Nederland - is 16 kilometer lang, 4 kilometer breed en heeft ca. 925 inwoners. Een ideaal waddeneiland dus. Het enige dorp, dat ook Schiermonnikoog heet, is in 1760 gebouwd. In datzelfde jaar werd het oude dorp, dat meer westelijk lag, door de zee weggespoeld. Het waddeneiland verplaatst zich nog steeds naar het oosten. De eerst bekende bewoners, de monniken van het Cisterciënser klooster Claerkamp uit het Friese Rinsumageest vestigden zich hier in de middeleeuwen. De naam Schiermonnikoog is dan ook aan deze monniken ontleend: "Schier" betekent grijs, de kleur van hun pijen, "oog" betekent eiland.

In 1989 werd het grootste deel van Schiermonnikoog Nationaal Park. Natuurmonumenten heeft het grootste deel van de natuurgebieden op dit eiland in erfpacht gekregen. Rijkswaterstaat beheert de delen met een zeewerende functie, waaronder het strand en de waddendijk.

Schiermonnikoog is één van de waardevolste duingebieden van ons land met nog natuurlijke duinvorming. Het is een zeer waardevol natuurgebied voor allerlei vogels. Vooral in de herfst vormt Schiermonnikoog een belangrijke schakel in de reis naar het zuiden. Na het oversteken van de Noordzee strijken vele duizenden vogels uitgeput op het eiland neer. Van deze trekvogels is de steltloper het meest talrijk, tot 200.000 vogels worden er soms waargenomen.

Belangrijke vogelgebieden zijn van west naar oost:

- * De Westerplag, ten zuidwesten van het dorp Schiermonnikoog.
- * De Bancks Polder, vlakbij de jeugdherberg.
- * De Kwelder met de Kooiduinen en Kobbeduinen.
- * De Balg, een onmetelijke zandvlakte geheel aan de oostzijde.

De Westerplas is ontstaan door het afsluiten van de Westerkwelder in 1964. Door deze afsluiting werd het gebied natter. Geleidelijk aan is een ondiepe plas ontstaan waarvan het water steeds zoeter werd. Het is een belangrijk rust- en broedgebied voor diverse vogelsoorten, zoals de smient, waterral en het baardmannetje met zijn karakteristiek "pingg-pingg" geluid. In de Bancks Polder wordt nog "geboerd". Dit weidegebied herbergt in de herfst nogal wat goudplevieren en rotganzen. Deze laatste zijn gemakkelijk te herkennen aan hun aanhoudend "rot-rot" geluid, waarmee tevens de naam rotgans verklaard is. Belangrijke duingebieden zijn de Kooiduinen en de Kobbeduinen. De Kooiduinen zijn oude, geheel gestabiliseerde duinen, voor het grootste deel bestaande uit een relatief laag, tamelijk geaccidenteerd duingebied dat naar het noorden toe overgaat in westelijke uitlopers van de kwelder. De eendenkooi bij de Kooiduinen is gerestaureerd.

De Kobbeduinen zijn vrij oude, sterk begroeide, niet meer verstuvende duinen. Vanaf de Kobbeduinen heeft men, bij helder weer, een mooi overzicht over het zuidelijk en oostelijk gelegen kwelderlandschap. Let hierbij vooral op de velduil.

De Oosterkwelder is ontstaan na afsluiting van de Noordzee. Het is een vanaf het Wad langzaam oplopende kwelder waarin enkele grote en vele kleine slenken lopen. In de kwelder liggen op verschillende plaatsen lage duinen, restanten van een vroeger duinsysteem. Op de Oosterkwelder, tot aan de Tweede Slenk heeft Natuurmonumenten runderen ingezet ten behoeve van het beheer van het gebied. Kijkend vanaf de dijk is het kweldergebied met de aanwezige vogels goed te zien. Hier komt men ongetwijfeld vele steltlopers tegen zoals: grutto, rosse grutto, tureluur, groenpoot- en zwarte ruiter, enfin teveel om op te noemen. Dit moet je zelf gezien hebben om er over te kunnen oordelen.

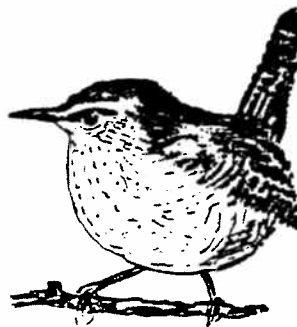
Jan-Willem Hermans

In gesprek met ... Wim Hoefs

Noeste werker achter de schermen.

Toen ik Wim belde met het verzoek om eens een avondje te komen praten voor de rubriek "In gesprek met ...", stond hij niet direkt te springen. "Ik hoef niet zonodig op de voorgrond, dat is mijn aard niet", aldus Wim. Na verdere aandrang stemde hij toch in met dit interview, waardoor meteen één van zijn karaktereigenschappen duidelijk werd, namelijk gedoseerde bescheidenheid zonder daarbij de realiteit uit het oog te verliezen.

Wim woont sinds twee jaar, samen met zijn vrouw Mia, in een goed onderhouden appartement aan de Willem Alexanderhof in Uden. Afgelopen zomer zijn ze van de vijfde naar de tweede etage verhuisd, dit nadat hij daarboven net alles opgeknapt had. Als hij dat toen had geweten dat ze op zo'n korte termijn enkele verdiepingen lager zouden komen wonen, dan had hij zich de moeite waarschijnlijk bespaard. Nu zitten ze wat dichterbij de bewoonde wereld. Ze kunnen zelfs de toppen van de bomen weer zien. "Daarboven had je alleen lucht om je heen en drong het geluid uit de omgeving veel harder door", volgens Wim. Voordat Wim en Mia naar de flats verhuisden hebben ze 22 jaar in de Meerloseweg, schuin achter de Pauluskerk, gewoond. Mia is tot op heden nog regelmatig behulpzaam bij diverse activiteiten binnen de Paulusparochie, wat haar veel voldoening geeft.

Wim vindt van zichzelf dat hij een echt buitenmens is. Hij is vaak buiten te vinden en een ideaal vervoermiddel hiervoor is de fiets. "We hebben wel een auto", zegt Wim, "maar die wordt alleen gebruikt als we onze kinderen bezoeken. Sjef woont in Groningen en Hannie in Venraij. Met de fiets zou dat erg lastig zijn. Voor alle andere zaken nemen we gewoon de fiets, ook voor het halen van de boodschappen".

Na 41 jaar bij de postafdeling van de P.T.T. in Uden gewerkt te hebben kan Wim sinds 3 jaar genieten van zijn pensioen. Als administratief medewerker had hij het er altijd goed naar zijn zin. Wim en Mia hebben nu alle tijd om iedere morgen een wandeling van een uur te maken. De nieuwe wijk Zoggel wordt dan regelmatig met een bezoek vereerd. Het hondje Ted (de Braak) vergezelt hun altijd tijdens de wandeling, terwijl Wim onderweg de vogels nauwlettend in de gaten houdt. Wat ze ook erg graag doen is lange fietstochten maken en dan ergens onderweg de zelf meegebrachte koffie en broodjes meester maken. Vrijheid - blijheid!

Dat Wim een zeer actief man is, bewijst zijn jarenlange inzet voor diverse verenigingen. Dit betreft vooral die activiteiten die direkt of indirekt betrekking hebben op de jeugd. "Het werken en organiseren met en voor de Udense jeugd geeft mij erg veel voldoening. Zo ben ik destijds 10 jaar lang beheerder geweest van "De Boerderij", een jongerencentrum nabij de

"Rooie School". Dit hield in; het bijhouden en het bestellen van de voorraad. Het coördineren van diverse activiteiten voor de jeugd, waarbij het opvoedkundige en edukatieve aspekt niet uit het oog verloren werd", vertelt Wim.

Daarvóór heeft Wim zich jarenlang ingezet voor de Udense Pony Club (U.P.C.), waar hij samen met andere medewerkers regelmatig pony-concoursen voor de jeugd van 9 tot 16 jaar organiseerde. De rode draad die door al deze concoursen liep was het uitvoeren van diverse spelletjes waarbij, naast het kind, de pony altijd centraal stond.

In 1984 wilde Wim, met het oog op de komende pensionering, zijn vrije tijd wat nadrukkelijker invullen. In die tijd is hij lid van het IVN-afdeling Uden geworden, waar hij zich vooral bezighoudt met het Jeugd-IVN. Deze jeugdafdeling telt momenteel zo'n 40 leden in de leeftijd van 10 tot 16 jaar. Iedere maand wordt voor de jeugd een of andere activiteit georganiseerd. Dit varieert van natuurwandelingen, fiets- en puzzeltochten tot excursie's naar musea, molens en een heuse turfstekerij. "Het leuke aan deze jeugdevenementen is, dat de deelnemers ook daadwerkelijk geïnteresseerd zijn in de natuur en alles wat zich daaromheen afspeelt. Ze vragen je het hemd van het lijf", vertelt Wim vol enthousiasme. "Laatst hebben we nog een aantal paddetrapjes voor de wildroosters in het Maas-horstpark in elkaar gezet".

Naast het Jeugd-IVN wordt verschillende keren per jaar aan kennisoverdracht gedaan door middel van het scholengidsen. De hiervoor gevolgde gidsencursus van het IVN werd met succes afgesloten.

Een logische stap was vervolgens zijn lidmaatschap bij de Vogelwacht Uden, nu alweer 6 jaar geleden. Aangezien zijn interesse op een breed gebied ligt, wilde hij zich ook wat verder verdiepen in de vogels om ons heen. Met de nadruk op "vogels om ons heen". Watervogels bijvoorbeeld, zijn voor hem minder interessant omdat ze in onze regio in mindere mate voorkomen.

Lichamelijke inspanning schuwt Wim niet. Hij laat regelmatig zijn handen wapperen bij klusjes voor de Groenhoeve of bij zaag- en sjouwwerkzaamheden van de V.L.U. Dit laatste ziet hij meer als een zelftest om zijn

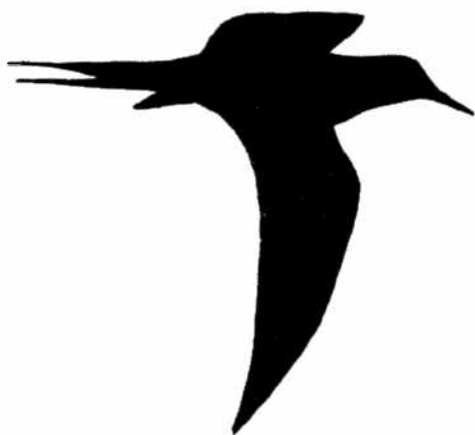
fysieke grenzen te kunnen bepalen.

En last but not least, het rondbrengen van de maandagenda's en het Bruujssel waarvoor Wim, op jaarbasis gezien, zo'n 15 keer zijn stalen ros in gereedheid moet brengen om na een fietsronde van circa anderhalf uur de Vogelwachters van de allerlaatste informatie te voorzien. Kortom, een noeste werker achter de schermen die zich belangeloos inzet voor tal van activiteiten voor zowel het IVN als de Vogelwacht!

Peter Noy

Vakantie Neusiedlersee

Dit jaar gingen wij eens naar Oostenrijk op vakantie en wel naar het steppenmeer Neusiedlersee, gelegen in Burgenland. Noord-Burgenland, met een oppervlakte van 3965 km², omvat de Neusiedlerbocht met de merenhoek, het Leithagebergte en het Eisenstadterbekken. Het meer is ca. anderhalve meter diep en heeft een oppervlakte van 320 km². De rietgronden om het meer met een oppervlakte van 480 km² is in Europa een uniek vogelparadijs. In de omgeving sieren de wijngaarden de hellingen en overal komt men wel grote korenvelden met wilde bloemstukken

tegen. Natuurparken komen er ook voor. Eén ervan is natuurpark Breitenbrunn ten noordwesten van het meer dat voor het grootste gedeelte met riet is bedekt.

Dankzij opgehoogde paden kan men een groot gedeelte door het hoge riet lopen. In de buurt van Andau ligt het groot "trappen"-natuurgebied waar men bij rustig gedrag de grote trap kan aanschouwen. Deze vogels behoren tot de zwaarste vliegende vogels ter wereld (tot 20 kg). Het natuureservaat Seewinkel Lange Lacke is een der merkwaardigste landschappen van Europa. Het ten oosten van het Neusiedlermeer liggende 1040 hectare grote reservaat met de

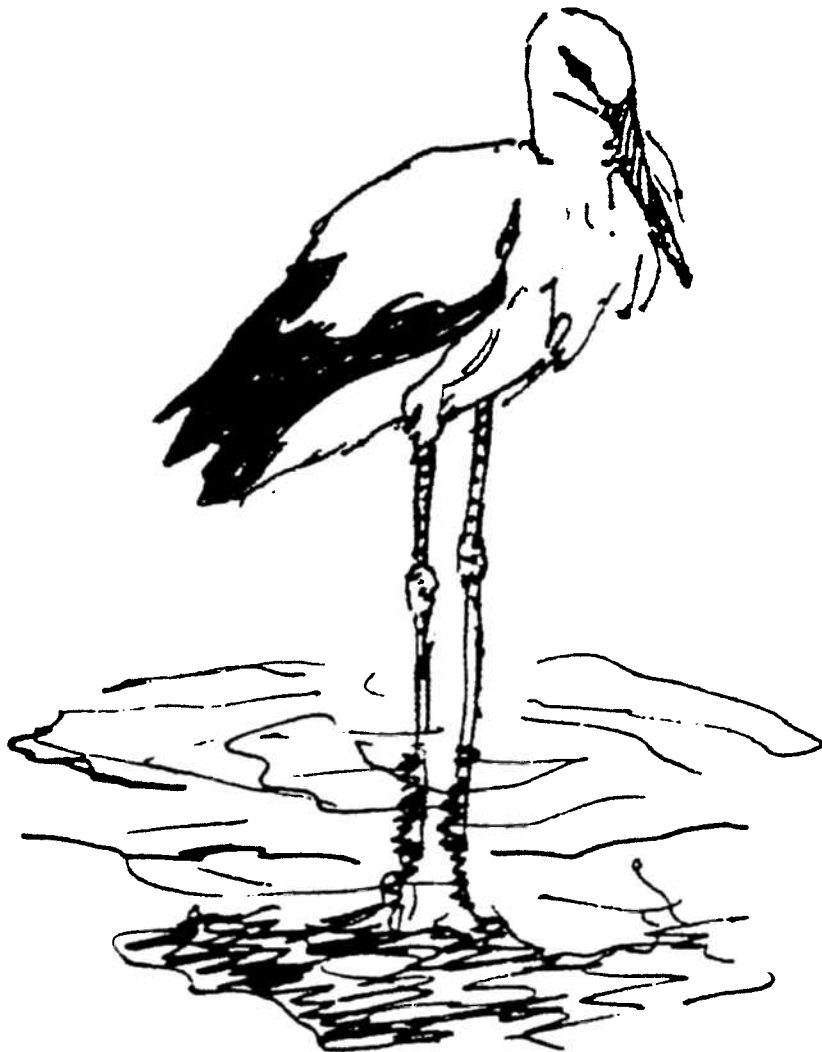
slechts 70 centimeter diepe Salzlacke is als rust- en winterkwartier van de Noordse trekvogels van internationale ornithologische betekenis. Ook het voorkomen in de zomer van verschillende reigersoorten en andere zeldzame vogelsoorten maakt dit gebied tot een zeer grote bezienswaardigheid aan vogelsoorten. De grauwe klauwier, kleine klapster, grauwe gors, hop en Europese kanarie komt men hier onder andere tegen. De putter is er zeer algemeen net als de tortelduif. De wielewaal kan men hier, in tegenstelling tot bij ons, zelfs heel goed te zien krijgen. De huiszwaluw is zelfs een lust om naar te kijken, in alle dorpen hoort men het kwetterende geluid van de huiszwaluwen. Soms ziet men er wel zo'n 50 tot 60 op een electriciteitsdraad zitten. De middelste bonte specht hebben we ook gezien. In een steile wand zaten ca. 10 paren bijeneters die wij van dichtbij vanuit een schuilhut konden aanschouwen. Evenals de bijeneters die boven de wijngaarden vele insecten, waaronder vlinders vingen. Bij het Neusiedlermeer was een slaapplek van oeverzwaluwen die zich hier 's avonds met duizenden tegelijk verzamelden en in grote wolken rondcirkelden om na enige tijd het riet in te vliegen voor een slaapplek. Een prachtig schouwspel om te zien. Steltlopers kwamen er veelvuldig voor zoals de tureluur, kempaan, bosruiter, poelruiter, zwarte ruiter, groenpootruiter, grutto, wulp, regenwulp, grauwe franjepoot, bonte strandloper, kleine strandloper en krombekstrandloper. Zelfs de draaihals hebben we mooi kunnen bekijken.

De ooievaar broedt normaal met zo'n acht paren in Illmitz, helaas dit jaar maar één paar met drie jongen. Dat kwam omdat dit koppel begin april terug was en direkt begon met broeden. De anderen kwamen pas eind april terug en dat is te laat om een gezin groot te brengen. De jongen zijn dan niet op tijd groot om aan de grote trek naar het zuiden te kunnen beginnen.

Het was in vijftien jaar niet meer voorgekomen dat er zo weinig ooievaarsjongen grootgebracht waren.

Het is echt de moeite waard om er eens een keer op vakantie te gaan. De mooiste tijd, wat betreft de natuur, is half mei. Zo, dit was dan een klein verslag van onze vakantie in Oostenrijk.

Henk van den Acker,
Jan Verhoeven

Jaarverslag taakgroep Nestkasten

Het afgelopen broedseizoen zijn de kasten gemiddeld zes maal gecontroleerd. In verband met de zachte winter begonnen de vogels erg vroeg met broeden, waardoor de nestkastcontroleurs genoodzaakt waren ook vroeger dan gebruikelijk is, met de controles te beginnen. De controleperiode liep van 13 april tot en met 30 juni wat vrij lang is. Er waren over het algemeen maar weinig tweede broedsels iets wat de laatste jaren, jammer genoeg gewoonte aan het worden is. De bonte vliegenvanger van vorig jaar is helaas dit jaar niet teruggekomen, echter daarvoor in de plaats komen er meer gekraagde roodstaarten wat ook vooral voor de controleurs een aantrekkelijke vogel is. Om te voorkomen dat in de kasten welke voor de gekraagde roodstaarten bestemd zijn mezen gaan broeden worden deze pas opgehangen als tijdens de eerste controles de zang van de gekraagde roodstaart gehoord wordt, wat dan vrijwel meteen succes heeft. Ten opzichte van vorig jaar heeft er een lichte verschuiving van mezen plaatsgevonden, dit is te zien in de overzichtstabel. Verder wordt er het volgend jaar met kasten van uitgehold berkenhout gewerkt om te proberen er kuifmezen in te krijgen. Het is namelijk tijdens onderzoeken van het Sovon gebleken dat deze mezen in uitgeholde berkenblokken eerder tot nestvorming overgaan dan in gewone kasten, daar deze holten waarschijnlijk meer de natuurlijke holten benaderen. Ten opzichte van vorig jaar is het aantal verstoringen schrikbarend gestegen. Waren dat in 1990 nog 9 verstoringen, in 1991 bleken het er al 32 te zijn!! Een oorzaak is vermoedelijk de grote recreatiedruk die onze bossen tijdens de zomer te verduren krijgen. Een andere duidelijk te constateren oorzaak is, dat in tegenstelling tot het ons beschikbaar gestelde kapplan van de gemeente, er niet alleen in de winterperiode, maar ook tijdens het broedseizoen driftig met motorzagen gewerkt werd. Iets wat het broeden niet echt bevordert heeft!! Hierover zal overigens contact opgenomen worden met de gemeente om herhaling te voorkomen. Nu maar hopen, namens de controleurs, dat het broedseizoen 1992 van dit soort verstoringen verschoond blijft, waardoor de vogelstand op een beter peil komt.

Soort	Legsels		Eieren		Jongen	
	1990	1991	1990	1991	1990	1991
Koolmees	93	83	719	631	554	396
Pimpelmees	36	42	333	371	291	271
Zwarte mees	11	13	79	96	71	87
Gekr. roodstaart	1	3	5	10	5	6
Bonte vl.vanger	1	0	5	0	5	0
	142	141	1141	1108	926	760

Leeg : 51   Weg : 8   Verstoord: 32

Harry Claassen, coördinator taakgroep Nestkasten.

Fenologie 1991

Hallo allemaal, hier is weer een lijst met waarnemingen van uit het zuiden terugkerende zomergasten, welke het afgelopen seizoen weer in het Maashorstgebied zijn aangetroffen. Jaarlijks wordt zo'n opsomming gemaakt van vogels die voor het éérst dat jaar weer van zich laten horen of zien. Door nu deze gegevens met die van voorgaande jaren te vergelijken kan men soms aardige verschillen in terugkomstdata ontdekken.

Het was wel een raar voorjaar, sommigen waren zeer vroeg zoals de matkopmees op 3 januari, de grote lijster op 13 januari, terwijl de boomleeuwerik circa een week later in De Maashorst arriveerde dan in 1990. De overige soorten kwamen zo'n beetje op de normale tijden in het broedgebied aan. Dit duurde totdat de koudegolf dit voorjaar plotseling inviel. Vanaf dat moment was het gedaan met de normale terugkomst van de zomergasten. Heel sporadisch nog werden terugmeldingen van de vogels gemeld. Vooral de *Silvy*a's waren heel laat terug, bijvoorbeeld de spotvogel pas op 18 mei. Dat is toch bijna twee weken later vergeleken bij vorig jaar. Hieronder volgt dan nu de lijst van 1991.

03-01	matkopmees	01-04	kleine plevier
07-01	zwarte mees	07-04	boompieper
07-01	merel	07-04	oeverzwaluw
08-01	koolmees	07-04	boerenzwaluw
08-01	winterkoning	11-04	zwartkop
08-01	pimpelmees	13-04	nachtegaal
08-01	houtduif	13-04	gekraagde roodstaart
11-01	turkse tortel	14-04	gele kwikstaart
13-01	grote lijster	20-04	tuinfluiter
24-01	goudvink	21-04	koekoek
29-01	boomkruiper	25-04	gierzwaluw
29-01	sijs	27-04	oeverloper
29-01	kuifmees	27-04	witgatje
08-02	witte kwikstaart	27-04	groenpootruiter
11-02	vink	27-04	kemphaan
23-02	wulp	28-04	grasmus
24-02	roodborst	01-05	huiszwaluw
24-02	veldleeuwerik	04-05	tapuit
25-02	groenling	05-05	kleine karekiet
26-02	boomklever	05-05	braamsluiper
27-02	holenduif	05-05	sprinkhaanrietzanger
28-02	zanglijster	06-05	rietzanger
03-03	geelgors	07-05	tortelduif
03-03	boomleeuwerik	09-05	paapje
09-03	tjiftjaf	12-05	zwarte stern
09-03	goudhaan	12-05	wielewaal
14-03	zwarte roodstaart	12-05	bosrietzanger
17-03	kneu	12-05	fluiter
30-03	fitis	18-05	spotvogel
30-03	grutto	19-05	boomvalk
01-04	roodborsttapuit	26-05	grauwe vliegenvanger

Jan Verhoeven

Geslaagde open dag Groenhoeve 1991 !

Na de open dag, naar aanleiding van de opening van de Groenhoeve in oktober 1990, was voor ons (de werkgroep) duidelijk: zoiets willen we best vaker doen! De werkgroep was samengesteld uit telkens twee afgevaardigden van I.V.N., Kinderboerderij en Vogelwacht. Toen ieder van ons opnieuw werd benaderd om een tweede open dag te organiseren zaten we alweer snel samen rond de tafel.

In april jl. kwamen we voor de eerste maal bij elkaar. Stond vorig jaar de opening centraal, nu werd er gekozen voor het thema "Kleur bekenen" als rode draad voor de dag.

Na het spuien van, en kiezen uit ideeën kwam er langzaam maar zeker een beeld over hoe we de dag wilden vullen. Er werden mensen benaderd om hun medewerking te vragen, materiaal verzameld voor de ten-

toonstelling en scholen werden aangeschreven om deel te nemen aan het onderwerp.

Ondanks de ruime tijd die we hadden, bleef er tot het laatste moment van alles te regelen. Toch lukte het om vóór 22 september alles rond te krijgen. Dan het ogenblik van: hoe zal het weer zijn, hoeveel belangstellenden kunnen we verwachten?? enz. enz. Ondanks de regenachtige dag viel de belangstelling ons niet tegen. Na afloop konden we dan ook terugzien op een geslaagde dag, mede dankzij de medewerking van leden van de verschillende verenigingen die een taak op zich genomen hadden. En opnieuw een positieve samenwerking tussen I.V.N., Kinderboerderij en Vogelwacht.

Wij vonden het wel jammer dat bijvoorbeeld de tentoonstelling en diapresentatie maar één dag te zien waren. Het is misschien een idee om volgende keer, de zondagmiddagen dat de Groenhoeve geopend is, hiervoor te gebruiken zodat ook deze middagen meer "kleur" krijgen!

Lilian Beniers

Verslag werkgroep stootvogels

In 1991 hebben we dan toch nog een paar weken winter gehad met vooral veel sneeuw. Als die sneeuw lang blijft liggen krijgt men vaak dat zich een harde laag op het sneeuwdek vormt. Dit is niet gunstig voor sommige stootvogels en zeker niet voor uilen omdat zij zodoende niet of moeilijk bij hun prooidier, de muis, kunnen komen.

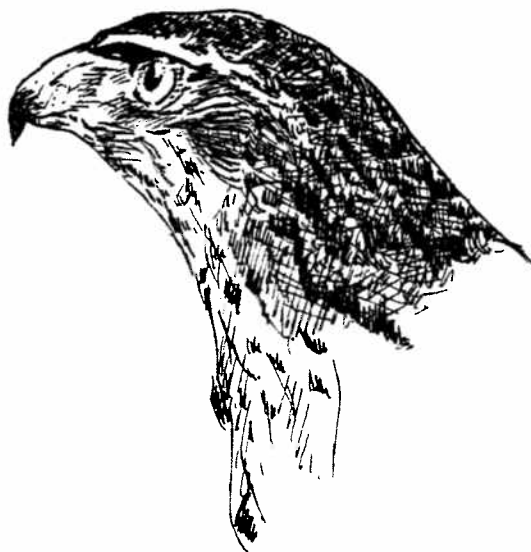
In het vroege voorjaar heeft de werkgroep enkele keren 's avonds De Maashorst bezocht om naar uilen te luisteren. Op enkele plaatsen werden steen- en ransuilen gehoord. Ook zag men regelmatig overdags haviken en buizerden baltsen, overigens een schitterend schouwspel als je ze naar beneden ziet duiken. Dit gaat werkelijk pijlsnel!

De haviken deden het redelijk goed, het afgelopen broedseizoen, overal maar één jong dat wel. De buizerden daarentegen deden het zeer slecht. Dit komt waarschijnlijk door de koudegolf in april en mei van dit jaar toen het enkele nachten tot een matige vorst kwam met daarbijkomend een laag prooiaanbod. Ook de torenvalk deed het veel slechter dan in 1990. Er waren weinig torenvalkkasten bezet. In De Maashorst is verder één vrij broedsel gevonden van een boomvalk. Van de sperwers zijn 7 horsten gelokaliseerd, waarvan de jongen allen geringd zijn. Een minder leuk gegeven is dat een buizerd verstoord is vanwege zaag- en kapwerkzaamheden in de bossen. Trouwens wie kapt er nu tijdens het broedseizoen?

In Odiliapeel is er een buizerd zeker uitgevlogen en in Boekel een torenvalk en een sperwer.

Tot slot hebben we jonge ransuilen in een boom zien zitten, van die mooie donzige gevallen. Het seizoen nadert het einde, zo ook de verslaglegging van de stootvogelwerkgroep.

Henk v.d. Acker, Martien v.d. Elzen, Peter v.d. Braak en Jan Verhoeven

Zamboozy Safari Zimbabwe

Zoals velen van jullie weten ben ik, John Hermans, van vrijdag 9 augustus tot en met zondag 25 augustus jl. op vakantie geweest naar Zimbabwe. Allereerst wil ik iets vertellen over het land Zimbabwe.

Het land en zijn bevolking

Zimbabwe ligt op 13 uur vliegen van Nederland. Het ligt net boven Zuid-Afrika. De naam Zimbabwe is nog maar 11 jaar oud, vroeger heette het land Rhodesië met aan het hoofd destijds Jan Smith. Hier was net zo'n politiek bestel als nu in Zuid-Afrika. Een paar honderdduizend blanken hadden de hele zeggenschap over het land en de zwarte bevolking. Hier is dus 11 jaar geleden een eind aan gekomen en op dit moment regeert Mugabe. Wel is het zo dat je ook nu nog Zimbabwe kunt verdelen in een oostelijk stuk en een westelijk stuk. In het oosten vind je vruchtbare gronden die eigendom zijn van de blanken, maar waar je veel zwarten op ziet werken. Hier vind je ook de grote steden zoals Harare en Bulawayo. De wegen zijn hier verhard en goed begaanbaar. In het westen daarentegen, bestaat het grootste gedeelte uit bos. Dit is niet het bos wat wij kennen, maar je moet het meer zien als laag bos waarvan de bomen ver uit elkaar staan. Dit is wel begrijpelijk als je weet dat hier continue de kuddes olifanten, buffels, antilopen, giraffen e.d. doorheen lopen en veel van de bomen zijn dan ook beschadigd en worden doorlopend aangevreten. In dit bos wonen de arme zwarte Afrikanen, in Zimbabwe bekend als de "Potonga's". Hier zie je nog overal de lemen hutjes met de rieten daken. Meestal hebben ze een stukje bos platgebrand en daar telen ze dan hun voedsel op. Hier en daar zie je een missiestation met een schooltje, een winkeltje en een waterpomp. Vele van deze Afrikanen zijn de hele dag bezig met voedsel vergaren en water halen. Honger hebben ze nog net niet, maar daar is dan ook alles mee gezegd. De wegen hier zijn allemaal onverhard en vele zijn slecht begaanbaar. Hier vind je wel de mooie, grote natuurgebieden. Dit zijn dus niet de grote vlaktes die iedereen kent van Afrika, maar de bosgebieden, zoals zojuist omschreven.

Op dit moment telt Zimbabwe ongeveer 11 miljoen inwoners. Qua oppervlakte is het land een aantal keren groter dan Nederland, dus plaatsgebrek is er niet.

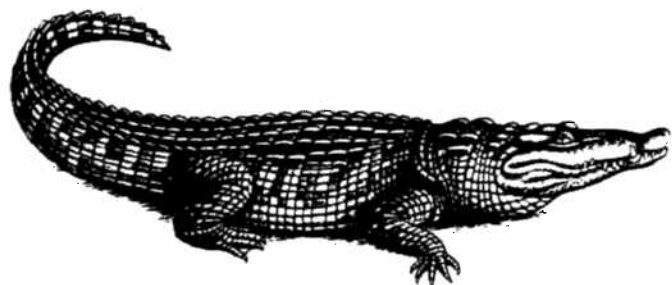

Slechte organisatie

Dan volgt nu in grote lijnen een beschrijving van de reis. Samen met 14 reisgenoten vertrokken we per truck vanaf Harare richting Bulawayo. Hier zouden we de volgende dag een natuurgebied gaan bezoeken, ware het niet dat de truck het liet afweten en onze organisatie had daar dus uiteraard niet op gerekend. Reserveonderdelen: nul, kennis van het motorisch gedeelte: matig. Reisleider/chauffeur: wij hebben de beste man alleen maar meegemaakt als chauffeur, het regelen en organiseren van van alles en nog wat moesten we zelf doen. Kortom, de organisatie was slecht. Omdat het een paar dagen duurde voordat de truck gemaakt was, besloten we om per trein naar Victoria Falls te gaan. Het natuurgebied misten we dus, jammer genoeg. Aangekomen in Victoria Falls hebben we als een van de eerste dingen de Victoria watervallen bezocht. Met recht wordt dit een van de zeven wereldwonderen genoemd. Over een breedte van 1700 meter valt de Zambezi-rivier hier honderd meter omlaag in een diepe spelonk. Adembenemend om te zien. In Victoria Falls zijn we verder nog een paar dagen gebleven. Van hieruit hebben we o.a. een bezoek gebracht aan Zambia. Het mooie aan dit bezoek was de grensovergang, het krioelde er van het volk. Inwoners van Zambia kopen veel spullen in Zimbabwe om het vervolgens in hun eigen land weer duur te verkopen. Na de nodige stempels verlieten wij het grenskantoor. Net op het moment dat we buitenkwamen, zagen we dat een baviaan een brood weghaalde. Veel paniek en meteen een douanebeambte met katapult er achteraan.

Victoria watervallen per vliegtuig

Als een van de laatste dingen in Victoria Falls hebben we de watervallen per tweemotorig vliegtuig bezocht. Prachtig om te zien, maar na een kwartier ben je blij dat je weer met beide benen op de grond staat. Steeds vlieg je dan weer naar links en dan weer naar rechts, hij kon nog geen honderd meter recht vooruit vliegen! Vanuit het vliegtuig zag je ook verschillende kudde olifanten en buffels onder je wegstuiven. Na de "vlieg-reis" zijn we tegen de avond nog een boottocht gaan maken over de Zambezi. Vanaf de boot zag je verschillende vogelsoorten zoals: schaarbekken, reigers, ibissen, een bonte ijsvogel en meer bekende soorten zoals een groenpootruiter en een oeverloper. Iets verderop lag een jonge krokodil op het strand en in het water lagen een viertal nijlpaarden. Kenmerkend bij deze reusachtige beesten is het voortdurende ge-gaap. Wat de reden hiervoor is zou ik niet weten. Het hoogtepunt van deze boottocht was ongetwijfeld een olifant die met zijn kop tegen een kokosnotenboom aan het bonken was. Dit had tot gevolg dat links en rechts van de olifant de kokosnoten in het zand vielen.

Hwangé National Park

Na Victoria Falls togen we met zijn allen naar het "Hwangé National Park". Dit is een natuurgebied met eenzelfde oppervlakte als Nederland, waarvan een gebied zo groot als de provincie Noord-Brabant met de auto bereikbaar is. Zoals ik al in mijn inleiding vertelde bestaat vrijwel het gehele gebied uit bos met hier en daar een meertje. Juist bij deze meertjes zag je veel vogels en dieren. Binnen het natuurgebied liggen een drietal campings. Vanuit één van deze campings maakten we per truck en te voet verschillende tochten door het gebied. Diverse keren zagen we van dichtbij allerlei dieren waaronder: olifanten, giraffes, impala's, koedoe's (een hert), zebra's, buffels, gnoe's en bavianen. Bij de meertjes zag je veel vogelsoorten. Enkele hiervan zijn: de Afrikaanse visarend, grote en kleine zilverreiger, een ooievaar (niet de Europese), slangehalsvogel en de jacana, een vogel die over de drijvende waterplanten loopt en hierbij op zoek is naar allerlei insecten. Bij een van de meertjes zag je op twee meter afstand enkele klipdassen liggen. Dit zijn ontzettend luie beesten die de hele dag niets anders doen dan zonnebaden!

Afrikaanse visarenden

Na het Hwangé National Park reden we door het arme deel van Zimbabwe waar dus de "Potonga's" wonen, om uiteindelijk terecht te komen bij Lake Kariba, een groot stuwmeer. Hier hebben we een dag met een jacht (boot, om misverstanden te voorkomen) rondgevaren. Indrukwekkend hierbij waren de grote aantallen Afrikaanse visarenden, elke 150 meter zat er wel een. Langs de oevers zagen we geregeld weer, de ons inmiddels bekende dieren zoals olifanten, buffels, impala's en nijlpaarden. Na het bezoek aan Lake Kariba zijn we zoetjesaan weer naar de hoofdstad Harare teruggedreden. Zeg maar gerust zoetjesaan, want onderweg ging de truck weer eens kapot (ditmaal een koken-de accu).

Bezoek aan Harare

De laatste dag van ons verblijf in Zimbabwe hebben we doorgebracht in Harare. Een gezellige, drukke stad waar je gemakkelijk zonder je te vervelen een dag door kunt brengen. Al met al een prachtige vakantie gehad met een hele leuke groep mensen, met als minpunt een falende organisatie. Ik heb er in ieder geval veel van opgestoken en kan eenieder aanraden om eens Zimbabwe te bezoeken, al denk ik niet dat er veel leden binnen de Vogelwacht zijn die ook eens op vakantie naar Zimbabwe gaan.

John Hermans

Vogel onder de loep

De oeverloper

Als vogel onder de loep ditmaal een bekende verschijning op het Hemelrijk, de oeverloper. Als jullie de oeverloper nog nooit gezien hebben wil dit zeggen dat je ook bijna nooit op het Hemelrijk bent geweest. Van april t/m oktober is de oeverloper hier namelijk te zien in wisselende aantallen van één exemplaar tot ongeveer 40 exemplaren.

De oeverloper is een kleine steltloper, die zoals de naam al zegt, voorkomt langs oevers. Dit zijn voornamelijk oevers van stenige samenstelling. In Nederland vind je de oeverloper daarom nauwelijks op de Wadden (modderige oevers). Het meest komt hij voor langs de grote rivieren, maar je vindt de oeverloper ook veelvuldig langs grindafgravingen, zoals het Hemelrijk er een is.

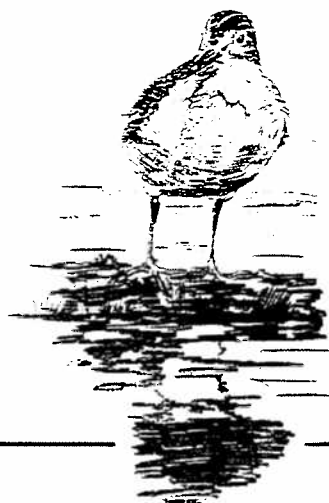
De oeverloper broedt nauwelijks in Nederland, doch is in Nederland doortrekker en verblijft hier 's zomers in grote aantallen. Vooral gedurende april en juli/augustus is de soort in Nederland algemeen te noemen. De broedgebieden van de oeverloper liggen hoofdzakelijk in de Scandinavische landen. Overwinteren doet hij ver weg in tropisch Afrika. Ik heb tijdens mijn vakantie in Zimbabwe, afgelopen zomer, diverse exemplaren aangetroffen. Dit geeft aan dat ze dus tot diep in Afrika wegtrekken.

De oeverloper is een kleine, bruinachtige steltloper die je vooral kunt herkennen aan de niet al te lange snavel, de witte borst waarvan het witte tot diep in de schouder doorloopt, de witte oogstreep en, misschien wel het belangrijkste kenmerk, het voortdurend wippen met het achterlichaam en kop wat ook een typisch kenmerk van de witte kwikstaart is.

Nog een ander kenmerk is zijn karakteristieke vlucht. Hij vliegt ongeveer een halve meter boven het water met "trekkende" vleugelslag. Dit zijn korte, felle vleugelslagen. De laatste meters voor de landing voert de oeverloper altijd in glijvlucht uit met omlaaggebogen vleugels.

Zoals al gezegd zie je de oeverloper continue langs de kant van het water lopen waarbij hij allerlei insecten links en rechts langs zich oppikt. Vooral in de zomermaanden kun je vanuit de schuilhut op het Hemelrijk de oeverloper van dichtbij observeren.

Doe dit eens een keer, ik weet zeker dat het de moeite waard is om zo'n vogel eens van een viertal meters afstand ongestoord aan "het werk" te zien!

John Hermans

Inventarisatie Maashorst

De oplettende lezer onder jullie zal het direkt wel opvallen, dit keer geen overzicht in tabelvorm van alle waarnemingen van de inventarisatie. In overleg met de redaktie is besloten terug te gaan naar een jaarlijkse rapportage. De reden hiervoor is dat wij aannemen dat de nieuws waarde van een uitgebreid verslag niet zo erg groot is. Daar komt bij dat de kopiëerkosten van het Bruujssel te hoog zijn voor bladvulling alleen.

Wel zullen we iedere editie de wetenswaardigheden van de afgelopen maanden aan het papier toevertrouwen. Nou komt er meteen een klein probleem om de hoek kijken, er is op dit moment weinig te melden. De zomer is per traditie een rustige vogelmaand dus volgende keer beter. Er valt dan vast veel te melden, we hebben dan de vogeltrek-teldag achter de rug, de eerste wintergasten zijn weer terug en wie weet wat er nog meer interessants te melden is.

*****

Bijzondere waarnemingen

De zomertijd is een hele actieve periode voor de meeste vakantievierende vogelwachters en een hele rustige tijd voor onze gevederde vrienden. En dus zijn er weinig bijzondere waarnemingen te melden. Nou wordt er in de vaderlandse journalistiek in dit soort gevallen naar de nodige komkommers gezocht om deze tijd door te komen. Dus daar gaat hij dan:

Er zijn een **huismus**, **vink** en **merel** waargenomen in het Raampark.....

Nee, ik geloof niet dat jullie dit soort waarnemingen erg zal interesseren. Vandaar dat ik me zal beperken tot het onderstaande lijstje, met dank aan John Hermans, Jan Verhoeven en Henk van den Acker.

* 17 augustus 1991	Blauwe Kiekendief (vrouwkje) Locatie: De Maashorst (Heideweg)
* 27 augustus 1991	Tapuit (zes stuks) Locatie: De Maashorst (geb.no.1)
* 15 september 1991	Kruisbek (5 stuks) Locatie: Drie Vennen - Schayk
* 22 september 1991	Boomleeuwerik (6 stuks) Locatie: De Maashorst
* 22 september 1991	Roodborsttapuit (5 stuks) Locatie: De Maashorst
* 22 september 1991	Grutto (15 stuks) Locatie: De Maashorst (overvl.)
* 22 september 1991	Bontbekplevier (1 exemplaar) Locatie: Hemelrijk
* 22 september 1991	Watersnip (1 exemplaar) Locatie: Defensiekanaal

Peter Wienbelt

Een weekje Zwin

Het Zwin... Een bekende naam, maar voor mij zonder wezenlijke inhoud. Slikken en schorren en veel watervogels, dat wist ik wel. Maar het hoe en wat en waarom?? Mijn interesse was direkt gewekt toen ik een klein berichtje las over een vakantie cursus door het C.V.N. , het Belgische zusje van het I.V.N. Eerst even gebeld, want je weet maar nooit in welke taal het daar gaat. Nee, gelukkig géén Frans en Nederlanders zijn van harte welkom!

Dus toog ik op een winderige maandagmorgen rond tien uur gewapend met laarzen, kijker, boeken, loop en schrijfgerei naar het restaurant van het Zwin. Twintig Vlamingen zaten daar heel rustig met dezelfde uitrusting. Die werd nog uitgebreid met een dik pak stencils, een badge en een "vrijgeleide" om elke dag zonder betalen binnen te komen. Het was er stil. Waarschijnlijk was iedereen onder de indruk van het pak papier wat wij geacht werden in onze vrije tijd door te nemen. Zo waar, dit was geen vakantie, dit was echt! Maar het viel gelukkig alleszins mee. Omdat het Zwin zo'n uitgesproken en interessant gebied is. Steeds in beweging door de getijden en door de mensen. Als je bedenkt dat Brugge 500 jaar geleden een aan zee gelegen haven was... Nu ligt er ongeveer 15 kilometer polder, schorre, duin en strand tussen. Daar is in de loop der jaren heel wat strijd geweest, zowel om het water als om het land. Gevolg: een gebied vol poldertjes en kreken; met rijke zeeklei en arme zandgrond en de daarbij behorende flora en fauna. We hebben dat gebied wel bekeken maar zijn er niet dieper op ingegaan. Wij hielden ons bezig met het laatste stuk natuur waar de zee redelijk vrij haar gang kan gaan. Het stuk wat bij vloed voor een groot gedeelte onder water komt staan. Waar duinvorming is, maar waar ook klei wordt afgezet. Dat geeft heel speciale leefgemeenschappen die ook steeds veranderen. Heel duidelijk ziet men dat bij de planten. Een paar centimeter hoogteverschil geeft al een geheel andere begroeiing. Bovendien maken planten zichzelf "overbodig" door de grond te binden en daardoor grotere hoogte en droogte te veroorzaken. Dan kunnen zij er zelf niet meer leven en maken plaats voor anderen. We hebben er een dag en middag aan besteed om dit wonder van zelfregulering van heel dichtbij te bekijken (letterlijk met de neus op de grond) We hadden geluk: het Zwin was op z'n mooist. Velden vol paarse lamsoor (zwinneblomme), gele zoutmelde en roodgesteelde zeekraal. Afgezoomd met een rand witte strandkamille. Daar tussenin grassen en biezen in alle kleuren groen en het zachte geel van de herts-hoornweegbree als verrassing voor het nader bekijken. Tussen al die veldjes de slikken, afhankelijk van het getij met meer of minder water. Een paradijs voor watervogels, vooral de steltlopers en ganzen. Het zag er wit van. Maar door de kijker veranderde dat in allerlei verenpakken. Heel verwarrend allemaal want niet alleen zag je zomer, winter en overgangskleed, maar ook nog allerlei juvenielen (jonge exemplaren, red.). Zoek dan maar eens uit wie, wie is!

Natuurlijk, kluut, wulp en grutto zijn niet zo moeilijk. Hoewel... is het de regenboogwulp ... de rosse grutto? Het grootste probleem vormden de lopertjes en pleviertjes. Wat een gekrioel op afstand! Dus leerden we op foerageergedrag te letten. Is het een tastjager of een oogjager? Tikt hij vaak de grond aan of gaat de snavel er steeds diep in? Staat hij stil te kijken, rent hij als een gek of werkt hij systematisch de grond voor zijn poten af. Door een minuut lang zo'n vogel intensief te observeren, dat netjes op te laten schrijven (protocollen), moest dat duidelijkheid geven.

Helaas, tijdens de ochtend dat we met de groep naar een mooie kreek gingen waren de vogels niet van plan ons wijzer te maken: ze sliepen! Met z'n allen. Na een nacht van regen, wind en dreigend onweer hielden ze het blijkbaar voor gezien. Jammer, alhoewel... we kregen een show van een "vrouwkje-blauw" (kiekendief), prachtig. Ze liet zich van haar beste kant zien, zeilde door de lucht op de wind, kantelde in de zon en liet zich herhaaldelijk vallen. Zonder resultaat weliswaar. We zagen nog een kiekendief, dat moest de bruine zijn, want nergens was een witte stuitvlek te bekennen. Maar... ook geen lichte streep op de vleugels. Het boek voor twijfelgevallen (bestaat!) toonde ons een juveniel!

Twee avonden zouden we ons bezig houden met een slaaptrektelling van wulpen. Niet moeilijk, want die kondigen zich van tevoren aan. Zo rond een uur of acht, de zon nog lekker warm, installeerden we ons met kijkers, boeken, plastic tassen om op te zitten en twee telescopen voor tussentijds vermaak op de dijk. Het vreemde was dat we recht op zee konden zien! Het laaggelegen Zwin met zijn duintjes - meer kun je die zandhoopjes niet noemen - bevond zich nog onder onze horizon. Heel fascinerend om de grote zeeschepen van zover weg voorbij te zien varen. Maar we kwamen voor de wulpen. Door de telescoop zagen we dat er zeker al een honderd binnen waren. Daar startten we dus mee. Het bleef rustig, dus tijd genoeg om de groenpootruiter eens goed te bestuderen, die zat er in grote getale. Hoor.. wulpen! Gauw de hemel afgezocht; noord noord-oost, wel vijfenzeventig. Tevreden zakt de kijker naar beneden.

Hé, daar onder op de dijk, een uil! Klein koppie, lichte onderkant.. hij scheert over de dijk jaagt heel laag over de konijnenberg... een velduil?? Hmm... er heeft er wel een gebroed in de lente... We kijken en genieten. De laaghangende zon schijnt dwars door zijn vleugels, je kunt de schachten tegen de lucht afgetekend zien. Hij valt... niks... hij valt weer... een muis! Vlak voor onze neus verdwijnt hij over de dijk. Al die tijd hoorden we ook een schel gepiep achter ons. Zou dat een steenuiltje zijn? Nou ja, we kwamen voor de wulpen. In alle opwindning - je ziet niet elke dag een uil op vijftig meter voor je neus jagen - waren we de wulpen helemaal vergeten.

Berouwvol speurden we de lucht weer af, daar ging de wetenschap. Niks in het blauw, maar... de velduil was weer terug!

Hij volgde dezelfde route als de eerste keer, kwam zelfs nog dichterbij, we meenden z'n vleugels te horen. Opwindend alom. Nu moesten we het kunnen zien: gele ogen, ja of nee. De zon gaf ons geen kans en de snelle manier waarop hij een tweede muis te pakken kreeg ook niet. Weer verdween hij achter onze rug in een bomengroepje om nog geen vijf minuten later weer op dezelfde plaats terug te komen.... Géén velduil, géén steenuil, maar een ransuil met jongen!! Bij de derde strooptocht had hij even snel succes. Maar... dit keer hield hij de buit voor zichzelf. Ver van ons vandaan ging hij op een paaltje zitten. Nu moesten we toch zeker zijn oorpluimen kunnen zien, Hij zat zo mooi in het licht. Tja, op dat moment verdween de zon, en de uil kreeg ons in de peiling en vertrok. Om ons nog even te herinneren aan ons doel van die avond waaierden er nog een dertigtal wulpen binnen. We hebben ze genoteerd, maar besloten deze avond niet in de officiële telling mee te laten doen. Op weg naar de uitgang zagen we nog een moeder-kluut haar vier jonkies uitlaten. Ongelooflijk, zo mooi en absoluut niet schuw... Natuurlijk kan ik een opsomming geven van alle soorten die we gezien hebben.

Daar heb ik niet zo'n zin in. Vooral ook, omdat van enkele vogels niet duidelijk was waarom en hoe ze daar gekomen waren. Er is namelijk een vogelpark in het Zwin. Weliswaar met alleen vogels die er voor zouden kunnen komen, maar toch.. Hoe groot is de aantrekkingskracht op soortgenoten? Olie - slachtoffers worden opgevangen en weer uitgezet... Hoe dan ook, het is er prachtig! Ga zelf eens kijken. Op een klein makkelijk te overzien terrein vind je een schat aan vogels, heel dichtbij en over het algemeen niet schuw. Wat wil je nog meer???

Margreet Hoefnagels

Jaarverslag V.L.U. 1990 - 1991

Zojuist is het tweede jaarverslag van de Werkgroep Vrijwillig Landschapsbeheer Uden (V.L.U.) verschenen. Het volledig plaatsen van dit lijvige rapport zou teveel ruimte van ons Bruujsel in beslag nemen, zodat de Redactie besloten heeft om het een en ander in gekomprimeerde vorm te vermelden.

Aanleiding en doel Vrijwillig Landschapsbeheer Uden

Tot aan de officiële oprichting van het V.L.U., in juni 1989, werd al jaren iets aan landschapsbeheer gedaan door zowel het jeugd-IVN als Vogelwacht Uden e.o. Dit gebeurde echter in de informele sfeer. Na gesprekken met de heer E. Rijken, coördinator Beheer Kleine Landschapselementen in Noord-Brabant, en met de besturen van het IVN-Uden en Vogelwacht Uden is de werkgroep in de zomer van 1989 geformeerd, waarna de werkzaamheden in dat najaar van start zijn gegaan.

Het doel van de V.L.U. is het behouden, herstellen en ontwikkelen van kleine landschapselementen in Uden en omgeving. Tevens wordt hierdoor de natuur- en landschapswaarde van het buitengebied vergroot. Een afgeleide doelstelling - maar niet minder belangrijk - is, door middel van het geven van voorlichting en educatie over de functie en huidige waarde van de kleine landschapselementen, te komen tot een breed maatschappelijk draagvlak.

Organisatie en werkzaamheden V.L.U.

De V.L.U. is een gezamenlijke werkgroep van het IVN en de Vogelwacht waarbij een drietal activiteiten en dito subgroepen te onderscheiden zijn, t.w.:

1. Coördinatie en Onderzoek
2. Inrichting en Beheer
3. Voorlichting en Educatie

Binnen deze taakgroepen worden diverse werkzaamheden verricht, die allen tot doel hebben de beleidsdoelstellingen te realiseren. Enkele van deze werkzaamheden zijn:

- * Het voorbereiden en instellen van een of meerdere onderzoeken (b.v. inventarisatie kleine landschapselementen).
- * Het opstellen van een jaarprogramma en een jaarverslag.
- * Interne/externe kontakten.
- * Voorbereiding en uitvoering van werkdagen en nazorgdagen.
- * Organiseren van lezingen en excursies.
- * Het samenstellen van folders, artikelen en persberichten.
- * Het aanleggen en beheren van een dia-archief.

Samenwerking met andere organisaties

Sinds de oprichting van de werkgroep Vrijwillig Landschapsbeheer Uden zijn er kontakten gelegd met verschillende instantie's, waaronder:

- * Beheer Kleine Landschapselementen Noord-Brabant
- * Staatsbosbeheer
- * Gemeente Uden, afdeling Groenvoorziening

Deze kontakten zijn inmiddels uitgegroeid tot bepaalde vormen van samenwerking, waarbij het streven van de V.L.U. is de relaties te verstevigen. Hierdoor is het mogelijk een brede basis te leggen, waarbinnen het realiseren van de doelstellingen vergemakkelijkt wordt.

In overleg met eerdergenoemde instantie's komen zaken aan de orde zoals: voorlichting, toepassen gereedschappen, afsluiten verzekeringen, bespreking van werkplannen, informatieverstrekking over en weer etc.

Taakgroep Coördinatie en Onderzoek

Naast een aantal vergaderingen, die onontbeerlijk zijn voor een goede voortgang van de werkzaamheden, houdt deze werkgroep zich voornamelijk bezig met het onderzoeken naar de mogelijkheden voor het opzetten van nieuwe projecten. Zo is men in het voorjaar van 1991 gestart met een onderzoek naar het voorkomen - en de toestand van Kleine Landschapselementen in het buitengebied van Uden. Verder is er een beplantingsplan opgesteld voor de uitbreiding van recreatieplas Hemelrijk te Volkel. Ook is de werkgroep V.L.U. momenteel bezig met een onderzoek naar de mogelijkheden om in Uden bestaande kersenbomen te behouden en nieuwe kersenboomgaarden te ontwikkelen.

Om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen binnen het landschapsbeheer worden door de leden van de V.L.U. regelmatig gerichte, meerdaagse cursussen gevolgd.

Taakgroep Voorlichting en Educatie

Om meer naamsbekendheid en begrip bij een zo breed mogelijk publiek te krijgen tinnert de V.L.U. aan de weg door regelmatig van zich te laten horen of zien. Op gezette tijden worden lezingen, excursies en interviews gehouden. Tijdens het afgelopen seizoen hebben verschillende kranten, al dan niet uitvoerig, aandacht besteed aan de activiteiten van de V.L.U.

Ook een folder, met daarin o.a. opgenomen het doel en de aard van de werkzaamheden, is op een aantal plaatsen te verkrijgen (de Groenhoeve, Bezoekerscentrum Slabroek en bibliotheek).

Taakgroep Inrichting en Beheer

In tegenstelling tot de taakgroep C. & O. is deze werkgroep belast met de daadwerkelijke uitvoering van de projecten. De meeste tijd wordt gestoken in het terugzetten (snoeien) van houtsingels. Het afgelopen seizoen bevonden de werkterreinen zich in Erp, en de locaties in Uden waren Kooldert, Loose en Raktse Beemden en Hengstheuvcl.

Daarnaast wordt regelmatig voor nieuwe aanplant gezorgd, waarbij de nazorg niet vergeten wordt. Dit is noodzakelijk om jonge aanplant vrij te houden van bramen, brandnetels en kleeftkruid en tevens om knotwilgen te "stikken".

In de periode van november 1990 t/m april 1991 zijn maar liefst 11 werkdagen georganiseerd, waarbij het werk veelal door vrijwilligers van zowel het IVN als de Vogelacht uitgevoerd is.

Kengetallen

In het jaarverslag is ook een tabel opgenomen, waarin kengetallen over het seizoen '89/'90 en '90/'91 vermeld zijn. Deze kengetallen geven kwantitatieve informatie met betrekking tot

de verrichte werkzaamheden van de V.L.U. Uit deze tabel kan men concluderen dat de progressie het afgelopen seizoen heeft toegeslagen. In vergelijking met het vorige seizoen zijn o.a. het aantal werkdagen, teruggezette houtsingels, aangeplante bomen/struiken sterk in aantal toegenomen. "Dit geeft de burger moed", zegt het bekende spreekwoord!

Ondanks dit uitstekende resultaat heeft de V.L.U. voornemens om voor het komende seizoen het aantal werkdagen terug te brengen tot acht. Een en ander vanwege de vele organisatorische werkzaamheden waardoor de belasting van de werkgroep, inclusief de vrijwilligers, te groot zou worden. Dit impliceert tevens dat de "vaste kern" vrijwilligers uitgebreid dient te worden naar 10 tot 15 personen. Overwogen wordt om actief "leken" te werven.

De V.L.U. heeft voor het nieuwe seizoen wederom tal van activiteiten op het programma staan. Eén hiervan is het organiseren van een uitwisseling met een werkgroep Vrijwillig Landschapsbeheer uit een naburige gemeente. Kortom, genoeg werk aan de winkel.

Vrijwilligers

De vele vrijwilligers, die zich de afgelopen twee seizoenen belangeloos hebben ingezet voor het instandhouden van de ons nog resterende mooie stukken natuur worden niet vergeten in het jaarverslag. Zij worden gecompimenteerd voor hun inzet. "Zonder hen géén vrijwillig landschapsbeheer", zo vermeld het rapport.

Tot zover deze samenvatting van het jaarverslag '90-'91 van het Vrijwillig Landschapsbeheer Uden, waarvan gezegd moet worden dat het een uitstekend stuk naslagwerk is en eigenlijk door iedereen gelezen zou moeten worden. Het bezit alle aspecten van een goede, planmatige aanpak van die activiteiten, welke nodig zijn om bepaalde doelstellingen te verwezenlijken. Het zou een aanzet kunnen zijn voor andere taakgroepen binnen Vogelwacht Uden om, door middel van een goede organisatie, te komen tot verdere optimalisering van de werkzaamheden. Daar werken we per slot van rekening allemaal naar toe.

Voor de beleidsmakers van de V.L.U. is het noodzakelijk om er allert op te zijn de binding met de achterban, en dan met name het IVN en de Vogelwacht, niet te verliezen. Uit deze twee "Groene" verenigingen vindt men namelijk de meeste vrijwilligers voor het landschapsbeheer. Als de V.L.U. een eigen leven zou gaan leiden, kan de continuïteit in gevaar komen, wat bijzonder jammer zou zijn.

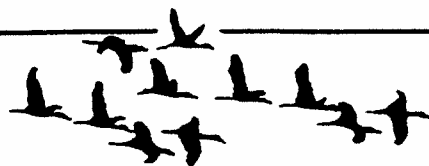
Het rapport draagt er in ieder geval toe bij dat eenieder zich op de hoogte kan stellen van de werkzaamheden van de Werkgroep Vrijwillig Landschapsbeheer Uden en is op te vragen bij de coördinator van de werkgroep, Ernest de Groot - Karperdijk 26 te Uden, telefoon 04132 - 64348.

Peter Noy

Bron: Jaarverslag Werkgroep V.L.U. 1990-1991

Op stap ... Hemelrijk

Deze keer wil ik jullie meenemen naar het Hemelrijk. Dit is één van de bekendste vogelgebieden uit de regio waarvan zoals bekend de oeverzwaluwenwand het hoogtepunt is.

Waarom nu een stukje schrijven over het overbekende Hemelrijk, nu dat heeft voor mij twee redenen. Ten eerste zijn er erg veel leden die er zeer weinig komen, tenminste dat denk ik want ik kom er bijna nooit iemand tegen en als ik er iemand tegen kom zijn dat bijna altijd dezelfde mensen.

De tweede reden is dat het Hemelrijk hét gebied is waar de bijzondere soorten zijn waar te nemen. Enkele soorten die op het Hemelrijk zijn waargenomen zijn: bonte strandloper, steenloper, kleine strandloper, witgatje, oeverloper, tureluur, groenpootruiter, drieteenstrandloper, regenwulp, putter, grote zeeëend, roodhalsfuut, brilduiker, gele kwikstaart, buidelmees en aalscholver.

Mensen, dit is toch een lijst om van te watertanden. Natuurlijk zijn deze soorten niet allemaal vaak te zien maar toch, je kunt zien dat je hier een grote kans hebt op een mooie waarneming. Als je alleen al kijkt naar de verschillende soorten steltlopers die er het afgelopen jaar zijn gesignaleerd op het Hemelrijk. Waar in de buurt kun je die nog meer zien.

Verschillende steltlopers zijn er bijna altijd te zien bijvoorbeeld de scholekster en de oeverloper. Maar ook de groenpootruiter en het witgatje zijn een regelmatige verschijning. Dit geldt vooral voor de nu komende tijd, het najaar.

Ik zou zeggen ga eens een paar uurtjes kijken, er is altijd wel iets te zien, vooral als je het wandelpad langs de plas volgt heb je kans op verschillende zangertjes in de struiken. Of steltlopers en eenden als je de oever afspeurt met kijker of telescoop. En niet te vergeten de lucht afspeurt want er zijn ook vaak erg leuke overtrekkers waar te nemen, bijvoorbeeld aalscholwers.

En is het niet zo'n goed weer, geen nood. Komt er een buitje opzetten kun je altijd nog schuilen in de observatiehut, en van daaruit verder gaan met onze mooie gezamenlijke hobby.

Nu hoop ik dat ik weer wat mensen enthousiast heb gemaakt zodat ik bij mijn volgende wandeling bij het Hemelrijk eens wat andere gezichten tegenkom. Tot aan de waterkant.

Pedro van den Acker

Jaarverslag taakgroep oeverzwaluwen

Ook dit jaar hebben er weer veel activiteiten plaatsgevonden ten behoeve van de oeverzwaluwenwand op het Hemelrijk in Volkel. In het voorjaar hebben we twee zaterdagochtenden besteed aan het opboren en vullen van de gaten en het "schoonmaken" van het voorliggende strand. De werkgroep heeft een zandboor aangeschaft waarmee de oude gaten opgeboord en weer opnieuw gevuld kunnen worden. Dit heeft als voordeel dat de gebruikte gaten massief gevuld kunnen worden. Doet men dit niet dan ontstaan er holten achter in de gang. Dankzij het vernuftig denkwerk van Willie Bergmans gaat het vullen nu vele malen sneller. Een ronde plastic buis, met een lengte van ca. 1 meter, wordt over een afstand van 30 tot 40 centimeter gehalveerd. Hier schept men het zand in en met een stok, die iets kleiner is dan de binnendiameter, port men het zand in de wandgaten. We hebben nogal wat gangen opgeboord en opnieuw gevuld omdat er in 1990 veel zand met grind gebruikt is. Hierdoor hadden de oeverzwaluwen graafproblemen. Hun pootjes, die extra voorzien zijn van veertjes, zijn uitermate geschikt om te graven maar niet om te mokeren!

De wand lag er begin 1991 goed bij. Zouden we wat meer paartjes krijgen dan het jaar daarvoor? Toen bleef het maximale aantal steken op 38 koppels. Het regenrijke voorjaar voorspelde niet veel goeds. De zwaluwen zijn dan ook laat aan het graven begonnen. De éérste oeverzwaluwen zijn dit jaar op 7 april gesignaleerd. Jan Verhoeven heeft keurig het aantal broedparen bijgehouden. De aantallen voor 1991 zijn als volgt:

- * eerste ronde: 44 broedparen
- * tweede ronde: 41 broedparen

Een lichte stijging ten opzichte van 1990. De warme zomer zal hier ongetwijfeld goed aan gedaan hebben. Als men bedenkt dat het gemiddeld aantal jongen voor het eerste broedsel ca. 4 en het tweede broedsel ca. 3 bedraagt komen we aan ongeveer 300 jonge oeverzwaluwen. Een behoorlijke kraamkamer als men dit aantal in ogenschouw neemt. Genoemde gegevens zijn inmiddels ook doorgespeeld aan Herman Leys van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Deze instantie houdt al jaren het aantal broedende oeverzwaluwen in Nederland bij.

We hebben het afgelopen jaar weer diverse instantie's, vogelwerkgroepen e.d. rondgeleid. Een aantal oeverzwaluwenwanden zijn naar ons voorbeeld gebouwd en vele plannen zijn nog in de maak. In "Profiel" nummer 4 - juli 1991, een maandblad voor medewerkers van het ministerie van Verkeer en Waterstaat, was de volgende tekst naast een foto van de betreffende wand geplaatst:

"De grootste kolonie oeverzwaluwen van Nederland nestelt in deze kunstmatige aangelegde oeverzwaluwenwand. Zo'n tweehonderd zwaluwen vonden er vorig jaar al moeiteloos onderdak nadat de wand op initiatief van de direktie Utrecht van Rijkswaterstaat was gebouwd.

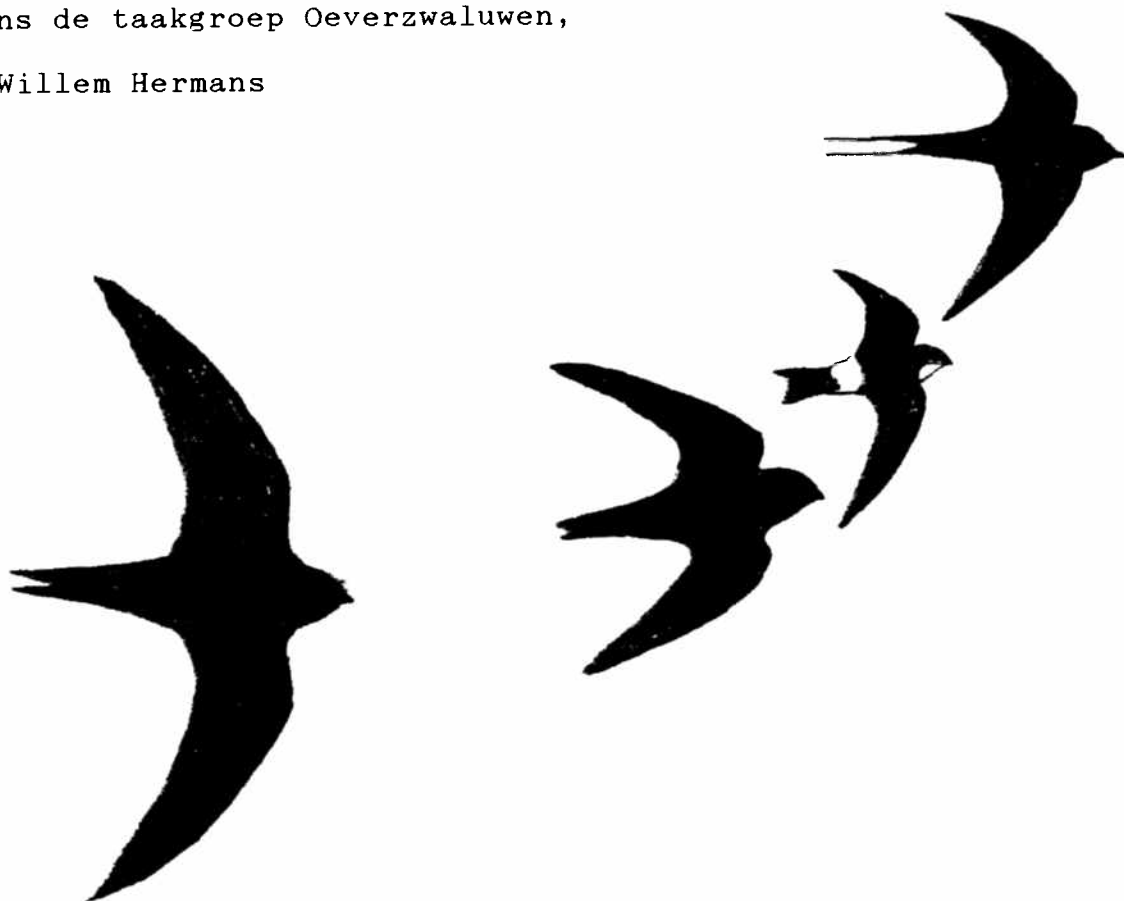
De vogels huisden al zo'n acht jaar in een natuurlijk talud op een gronddepot in Rijswijk langs het Amsterdam-Rijnkanaal. Het talud werd echter jaar op jaar kleiner als er weer eens zand nodig was voor dijkverzwaringen. De oeverzwaluw, op zich al een bedreigde diersoort, dreigde daardoor verdreven te worden. Het Ei van Columbus leverde de Vogelwerkgroep Uden; Rijkswaterstaat Utrecht bouwde de wand."

Weer terug bij onze eigen oeverzwaluwenwand. Het "kruid" voor de wand is inmiddels zodanig gegroeid dat dit een punt van aandacht is voor 1992. Van Ton Derks, eigenaar van het Hemelrijk, heeft de Vogelwacht Uden drijflijnen gekregen zodat de waterkant vóór de wand nu weer goed beschermd kan worden tegen recreanten (zwemmers, surfers). E.e.a. zal nog dit najaar aangebracht worden. Met het uitstekende zomerweer zien we helaas toch nog veel vernielingen aan de observatiehut. Deze verstoringen zijn er misschien de oorzaak van dat de grootte van de kolonie wat afgenomen is. De hut moest dientengevolge verschillende keren opgelapt en schoongemaakt worden. Het is moeilijk om goed toezicht te houden. Ook zijn er plannen in de maak om het informatiebord aan het begin van het wandelpad te vernieuwen.

Jullie zien wel, genoeg werk aan de winkel. Als wij vragen om enkele uren mee te helpen met de diverse werkzaamheden op het Hemelrijk, laat ons dan niet in de steek!

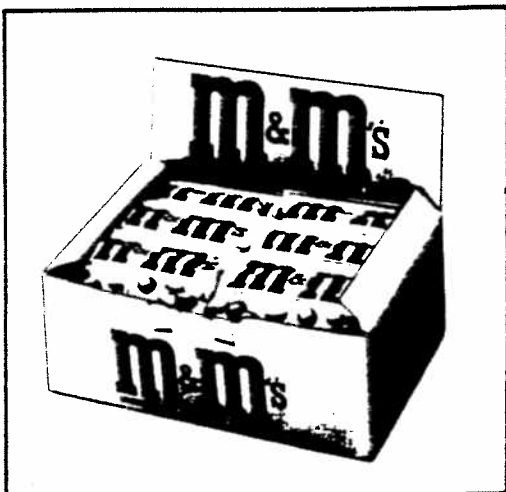
Namens de taakgroep Oeverzwaluwen,

Jan-Willem Hermans

m&m's®

M&M's melkchocolade
smelt in je mond, niet in je hand.

TAXIBEDRIJF
ZIEKENVERVOER

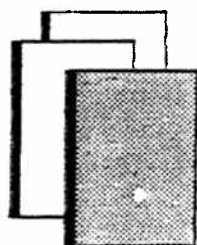
H. J. VAN ZUTVEN

Kastanjeweg 33, 5401 GW Uden
Telefoon 04132-50400
bgg 62537

dames/heren kapsalon

lieve vrouwenplein 9
uden / tel. 04132-62728

boekhandel
bert van der heijden

Sacramentsweg 8, 5401 GR Uden
Tel. 04132 - 60907

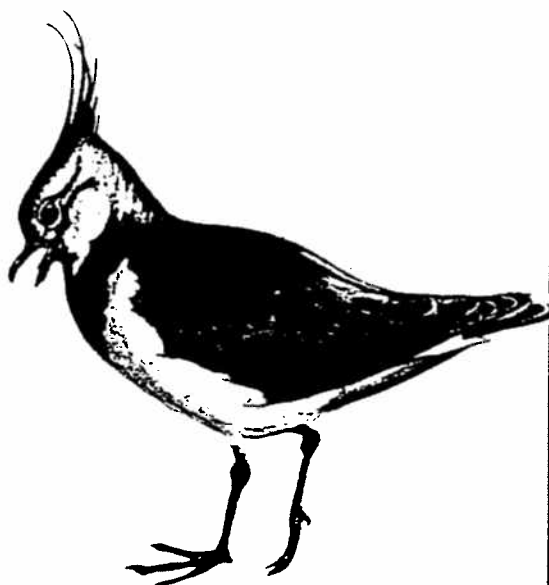

BOONAERTS

MARKT 24 UDEN

TEL 62548

'N GOEIE SLAGER

voor uden en omstreken:

de bruin Verzekeringen

WILHELMINASTRAAT 10a / 5401 CH UDEN TEL. 04132-62348

*alle verzekeringen
financieringen
interpolis e.a.*

**snijders
metaal**

SPECIAALZAAK METALEN-
IJZERWAREN-GEREEDSCHAPPEN

KAPELSTRAAT 1 UDEN.

GO WILD

Gazelle
The Wildbikes.
puur avontuur..

ATB-rage, over-
gewaaid uit de USA, wint
ook hier snel terrein.
Gazelle ATB begint waar
gewoon fietsen ophoudt.
Dwars door 't weiland.

bossen, duinen en langs het
strand...

Deze stoere Fieldcruiser
van Gazelle, niet te temmen,
18 'ruim' versnellingen,
dwars door 't weiland.

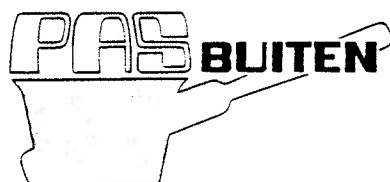
Go Gazelle ...! Kijk bij ons!

WIM DE WILT
KERKSTRAAT 4 - UDEN - Tel.: 52520

Gazelle fietsen maken het avontuur leuk!

PAS BUITEN

Café Dirk van Zutven
Veghelsedijk 42
5401 PB Uden
Telefoon 04132-62827

VOOR SPORTIEVE KLEDING

W&L BRESSERS

marktstraat 12 uden **mannenmode**

Complete bankservice in de buurt: bij de Rabobank.

Wie bankzaken goed wil regelen hoeft nooit ver te zoeken. Er is altijd een Rabobank in de buurt. Met alle bankdiensten en gunstige voorwaarden. Met kennis van plaatselijke omstandigheden. En met ervaren medewerkers en specialisten die u graag van advies dienen. Precies op uw maat, rekening houdend met uw wensen. Uw bankzaken zijn goed geregeld bij zo'n bank in de buurt.

Rabobank
Meer bank voor je geld